

AZ ÖTVENÉVES KÖZIGAZGATÁSI BÍRÓSÁG

IRTA

DR MARTONYI JÁNOS

Különnyomat a Városi Szemle XXXIII. évfolyamából

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

AZ ÖTVENÉVES KÖZIGAZGATÁSI BÍRÓSÁG

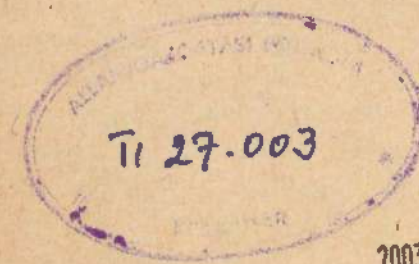
IRTA

DR MARTONYI JÁNOS

Különnyomat a Városi Szemle XXXIII. évfolyamából

*Chizmadia Andornak
így barátsággal:*

Martonyi János

2003 k...

1986 R

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HÁZINYOMDÁJA

1995 k-

Az ötvenéves Közigazgatási Bíróság.

I.

A közigazgatási bíróságról szóló 1896 : XXVI. tc. 1896 augusztus 1-én nyert kihirdetést az Országos Törvénytárban és 1897 január 1-én lépett hatályba. Most értük meg tehát félszázados fordulóját annak, hogy az 1883 : XLIII. tc.-kel felállított pénzügyi közigazgatási szakbíróságunk általános közigazgatási szakbírósággá szélesedett ki és mint ilyen, a Kúriával egyenrangú, nagytekintélyű bírói fórum nyújt jogvédelmet a jogsértő közigazgatási határozatok ellen azokban az ügyekben, amelyeket törvényeink hatáskörébe utaltak.

Az 1896 : XXVI. tc. körül megalkotása előtt és azóta is igen ellentétes felfogások ütköztek meg. Méltatták úgy, mint egész törvénytarunknak legbecsesebb és legkiválóbb alkotását ;¹⁾ de gyakoroltak felette lesújtó bírálatot is, megállapítva, hogy ez a törvény a kormányzat abszolutisztikus rendszerének pusztá leplezésére szolgált azzal, hogy a szabadságjogok független bírói védelmét sürgető közvélemény felé bizonyos látszatengedményt jelentett, de valójában a közigazgatás előjogainak megóvását célozta, elvonva a határozataik feletti ítélkezést a rendes bíróságok elől.²⁾ Mi azt hisszük, hogy a közigazgatási bíráskodás hazánkban kiépült, kompromisszumos és befejezetlen rendszere irányában sem áradozó magasztalásnak, sem megvető elutasításnak nincs helye ; a törvény kétségtelenül alkalmas volt arra, hogy a közigazgatási hatóságokat az egyéni jogok fokozottabb tiszteletbentartására indítsa, de bizonyos az is, hogy a közigazgatási bíróság hatáskörének 1896 óta végbement apránkénti tágítása ellenére is kiegészítésre és továbbfejlesztésre szoruló alkotás. Kétségtelen másfelől, hogy közigazgatási bíróságunk fennállásának ötven esztendeje alatt a tevékenysége számára a jogszabályok által biztosított, sok tekintetben szűk keretek között rendkívüli értékű, számára nagy tekintélyt biztosító működést fejtett ki és a mögötte álló évtizedekre a jól végzett munka öntudatával tekinthet vissza.

Az alábbi kis tanulmány a félszázados évforduló alkalmából emlékébe kívánja idézni a közigazgatási szakirodalom olvasóinak a magyar közigazgatási bíráskodás multját és felmérve annak jelenlegi helyzetét, más, nagyjelentőségű megnyilatkozások, így különösen a Magyar Jogászegylet közigazgatási

¹⁾ *Majzik Viktor* : Az 1928. évi országos jogászgylés elé terjesztett vélemény, 23. l.

²⁾ *Szabó József* : *Demokrácia és közjogi bíráskodás* (Budapest, 1946.), előszó, 16—17. és 173. o.

jogi szakosztálya által múlt év novemberében rendezett ankét során elhangzott felszólalások mellett hozzá szeretne járulni olyan tudományos és politikai közvélemény kialakításához, amely feltétlenül sikrasszáll a közigazgatási bíráskodás intézményének a demokratikus Magyarország jogrendszerében való fenntartása mellett, sőt annak érvényesülése számára mind a hatáskör, mind a szervezet tekintetében az eddigieknél tágabb és hatásosabb lehetőségek nyújtását hirdeti. Azt szeretnénk ugyanis, ha a magyar társadalmat ebben a vonatkozásban is az a törekvés vezetné, hogy kis országunk a kultúra és különösen a jogalkotás terén felmutatott teljesítményeivel az európai fejlődés élvonalába kerüljön és ezzel szerezzen magának megbecsülést a világ összes nemzetei, legnagyobb hatalmai előtt is.

II.

1. Foglaljuk mindenekelőtt össze az ötvenéves jubileumnak a világos áttekintést lehetővé tevő távlatából a magyar közigazgatási bíráskodás múltjának eseményeit. A közigazgatási szervek intézkedései folytán keletkezett jogviták tárgyában való ítélkezés kérdése hazánkban is csak azóta vált külön megválaszolást igénylő problémává, amióta az államhatalmak elválasztását hirdető tanítás érvényesülése következtében megtörtént a közigazgatás és az igazságszolgáltatás teendőinek minden fokon más-más szervekre való bízása, szemben az 1848 előtti állapottal, amikor a központi kormányzat egyes méltóságai, de különösen a helyi hatóságok, a vármegyék, adminisztratív és ítélkező funkciókat egyszerre végeztek. A közigazgatási és a bírói hatóságokat — mint tudjuk — az 1869: IV. tc. 1. §-a tiltotta el az egymás hatáskörébe való beavatkozástól és vetette fel ezáltal nálunk is azt a kérdést, hogy ha a közigazgatási ügyek végérvényes elintézését az egyéni alanyi jogokat érintő ügyekben nem akarjuk az érdekelt közigazgatási hatóságoknak fenntartani, hanem független bíróság hatáskörébe óhajtjuk utalni, úgy ez az ítélkező szerv lehet-e az államhatalmak elválasztásának sérelme nélkül továbbra is a rendes bíróság, avagy a független jogállás és a kontradiktórius eljárás biztosítékaival körülbástyázott, de az igazságszolgáltatás rendes szervei közé mégsem tartozó külön bíróságot kell-e ezzel a joggal a közigazgatás, mint államhatalmi ág, önállóságának és egyenrangúságának biztosítása céljából felruházni.

Az 1867-es kiegyezést közvetlenül követő időszakban a közvélemény jelentékeny része meg kívánt maradni a rendes bíróságoknak közigazgatási ügyekben való ítélkezése mellett. Az 1869: IV. tc., majd a községekéről szóló 1871: XVIII. tc. képviselőházi tárgyalása során módosító indítványt is nyújtottak be annak érdekében, hogy a hatalomelválasztásnak a törvény által való keresztülvitele ellenére is a rendes bíróságok elé legyenek vihetők a közigazgatási jogviták. Ez a nagy angolszász államok (Anglia, Észak-Amerikai Unió) jogrendszerét jellemző, a bíráskodás egységének principiumára alapított megoldásnak hazánkban való követését és állandósítását jelentette volna. Nagy államtudósunk, Concha Győző egy 1877-ben írt

fiatalkori munkájában¹⁾ ugyancsak az angol rendszer helyessége mellett foglalt állást; élesen elítélte a közigazgatási kontenciózus ügyekben való ítélkezésnek a Franciaországban meghonosított gondolat szerint az aktív közigazgatási szervek által történő végzését és elvi szempontból szükségtelennnek minősítette azt is, hogy erre a célra a német birodalom tagállamai, elsősorban Poroszország mintájára önálló közigazgatási bíróságokat szervezzünk.

Éppen Concha művének megjelenése óta kezdett azonban teret nyerni nálunk a közigazgatási szakbíráskodás létesítésére irányuló törekvés, amely Kuncz Ignác 1878-ban megjelent tanulmányában,²⁾ majd egy 1880-ban hozott képviselőházi határozat keretében nyert először nyomatékos kifejezést. Tisza Kálmán kormánya először az államvezetést közvetlenül nem érintő, viszont az egyének szempontjából rendkívül fontos, tehát kísérleti terepnek határozottan alkalmasnak látszó adó- és illetékügyekben való felsőfokú döntés céljára kívánt külön szakbíráskodást szervezni és erről 1881-ben két törvényjavaslatot is nyújtott be. Az első elgondolás szerint a pénzügyi bíróság aktív közigazgatási tisztviselőkből, ítélőtáblai bírákból és laikus elemekből tevődött volna össze; ez a tökéletlen, az önállóság és pártatlanság megfelelő biztosítékait nem nyújtó szervezet azonban a közvélemény helytelenítésével találkozott, mire a kormány újabb javaslatot terjesztett elő és ebben a pénzügyi közigazgatási bíróságot már kizárólag főhivatású tagokból álló, független szervként konstruálta meg. Ez a javaslat a képviselőház előtt feküdt, amikor az 1882-ben tartott jogászgyűlés átfogóan megvitatta a közigazgatási bíráskodás szervezetének és érvényesülési körének kérdését; az ez alkalommal javaslatokat előterjesztők közül Concha Győző most is 1877-ben már kifejtett felfogását tartotta fenn, Lánczy Gyula ellenben különálló közigazgatási bíróságok felállítása mellett tört lándzsát és a jogászgyűlés által elfogadott határozatok is erre az álláspontra helyezkedtek.³⁾ A magyar jogásztársadalom többsége által helyeslésre talált megoldás vonalába esvén így a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló második kormányjavaslat, azt az országgyűlés most már nagyobb vita nélkül elfogadta és az általános közigazgatási bíróságunk előfutárává vált pénzügyi közigazgatási bíróság, az 1883: XLIII. tc.-ként kihirdetést nyert törvény alapján, 1884 január 1-én megkezdte működését.

A pénzügyi közigazgatási bíróság megalkotását követő években a centralista irányzat erőteljes kísérleteket tett arra, hogy közigazgatásunk egész szervezetét alapvetően átforgalmazza, különösen az idejétmultnak minősített vármegyei önkormányzat megnyirbálása, sőt egészen szűk térre szorítása útján. Ez a törekvés jutott kifejezésre a törvényhatóságokról és a községekéről szóló 1886: XXI. és XXII. tc.-ben, majd csúcspontjára ért a gróf Szapáry Gyula belügyminiszter által a vármegyei közigazgatás reformjáról 1891-ben beterjesztett törvényjavaslatban, amelyből azonban az ország-

¹⁾ Concha Győző: A közigazgatási bíráskodás az alkotmányosság és az egyéni joghoz való viszonyában (Budapest, 1877).

²⁾ Kuncz Ignác: A közigazgatási bíráskodás (Jogtudományi Közlöny, Budapest, 1878).

³⁾ Lánczy Gyula: A közigazgatási bíráskodás szervezéséről Magyarországon (Budapest, 1883).

gyűlés ellenzése miatt csak egy, a közigazgatás állami feladat voltát leszögezve elvi kijelentés, valamint egy, a kormányt több speciális törvényjavaslat benyújtására kötelező előírás jutott be az 1891: XXXIII. tc. keretében a törvénytarba. Az eredeti Szapáry-féle javaslat ugyanakkor, amikor a főispánt állította a vármegyében folyó egész adminisztráció élére és a törvényhatósági tisztviselői állások betöltésének módjává a választás helyett az állami kinevezést tette, a helyi közigazgatási hatóságoknak az egyéni jogokat érintő határozataival szemben panaszjogot adott volna egy részben közigazgatási tisztviselőkből, részben választott laikus elemekből összetevődő szervhez, amelyet közigazgatási bíróságnak minősített, de amely voltaképpen nem volt más a közigazgatási bizottság egy albizottságánál. Ezt a tervet éppen úgy el kellett ejtenie a kormánynak, mint a Szapáry-javaslat összes többi érdemleges rendelkezéseit; a kérdés fejlődésében nagyjelentőségű határkövé vált azonban az 1891: XXXIII. tc. 2. §-ában foglalt az a kitétel, amely egyebek között a közigazgatási bíróságokról szóló törvényjavaslat benyújtására is utasította a belügyminisztert.

Ennek a kötelezettségnek 1893 november 29-én tett eleget *Hieronymi Károly* belügyminiszter; az általa előterjesztett javaslat kétfokú közigazgatási bírósági fórumrendszerrel tervezett, egy teljesen önálló felsőbíróság és vármegyénként létesítendő, a főispán elnöke alatt az alispánból és a tiszti főügyészből (mint rendszerinti előadóból), valamint a törvényhatósági bizottság által a maga kebeléből választott három rendes tagból álló elsőfokú közigazgatási bíróságok formájában. Ezeknél az alsóbíróságoknál már a közigazgatási hatóságok elsőfokon hozott intézkedései vagy határozatai panasszal lettek volna megtámadhatók és ítéletük ellen a felsőbírósághoz nyílt volna fellebbezés; a miniszter és a törvényhatóságok, mint felső- és középfokú hatóságok elsőfokú rendelkezéseit azonban közvetlenül a felsőbíróságnál lehetett volna megtámadni, tehát ezekben az esetekben a rendszerint eljáró három (egy közigazgatási és két bírói) fórummal szemben csak két (egy közigazgatási és egy bírói) szerv tárgyalta volna az ügyet. Közismert tény, hogy a független bírói szervezet hiánya és a főispán elnöksége miatt a Hieronimi-féle javaslatnak a közigazgatási alsóbíróságokra vonatkozó része mind a szakkörökben, — különösen a Magyar Jogászegylet által 1894 januárjában rendezett vita során —, mind a parlamentben éles visszautasításban részesült és így azt a kormány teljesen elejtette. Ennek következtében a képviselőház plénuma elé 1896 májusában már csak a javaslatnak egyetlen közigazgatási felsőbíróságot létesítő része került és vált az országgyűlés mindkét háza által való elfogadás és a király által való szentesítés után az 1896: XXVI. tc.-é.¹⁾

2. A millenium fényes ünnepségeinek idején hozott, most ötvenéves törvény vezérlő elvei — a rendes bíróságoktól és a végrehajtóhatalom szerveitől egyaránt elválasztott, egyetlen közigazgatási bírói fórum, független

¹⁾ Az 1896: XXVI. tc. létrejöttének előzményeiről lásd részletesebben *Némethy Károly*: A közigazgatási bíróságról szóló törvény magyarázata (Budapest, 1897), 7—11. o., *Boér Elek*: Közigazgatási bíráskodás (Budapest, 1907.), 157—166. l. és *Ruhmann Emil*: A közigazgatási bíráskodás (Némethy-emlékkönyv, Budapest, 1932, 120—126. o.).

(felerészben bírói, felerészben közigazgatási képesítésű) bírákkal, valamint a bíróság hatáskörének az összes közigazgatási jogviták helyett csak taxatív fel-sorolt ügyekre való szorítása — ma is változatlanul fennállanak. Közigazgatási jogszolgáltatásunk *reformjának* ügye 1896 óta szinte állandóan napirenden volt, de a lefolyt viták és a tett törvényhozási intézkedések csak részlet-eredményekre vezettek. Semmisen történt nevezetesen a *közigazgatási bíráskodás kétfokúvá tétele* terén, annak ellenére, hogy a közigazgatási alsóbíróságok felállításáról számos elgondolás látott napvilágot és ezt az egymást követő kormányok is ismételten kilátásba helyezték. Az elsőfokú bíróságok felállításának szüksége egyébként azért vált egyre inkább érezhetővé, mert — amint erre még visszatérünk — az 1896: XXVI. tc. meghozatala óta nagyon számos törvény utalt a közigazgatási bíróság hatáskörébe újabb ügyeket; így egyetlen közigazgatási bírói fórumunk munkával mindinkább túlterhelte és egyre szembeszökőbben mutatkozott meg az, hogy ez a magas bírói szervünk rangjával arányban nem álló bagatellügyek tömegével van elhalmozva. Ami magukat a közigazgatási alsóbíróságok felállítását célzó *javaslatokat* illeti, ezek fokozatos haladást mutattak a vegyes összetételű és nem teljesen független testületek felől a kizárólag szakképzett elemekből álló és a függetlenség biztosítékaival felruházott tanácsok felé. A szervezéssel járó költségvetési terhek lehető legkisebbre szorítását célzó minimális program jelentkezik pl. *Benedek Sándornak* egy 1912-ben közölt értekezésében²⁾; ő az alsóbíróságok elnökévé a törvényhatóság első tisztviselőjét, helyettesévé a tiszti főügyészt, előadójává egy közigazgatási tisztviselőt, tagjaivá pedig két bírót és két választott közigazgatási bizottsági tagot (tehát laikust) szándékozott tenni. Arra az esetre, ha teljesen önálló közigazgatási alsóbíróságok szervezését a kormány nem tartaná keresztül-vihetőnek, az elsőfokú bíráskodás feladatának hivatásos bírákkal kiegészített aktív közigazgatási szervekre való ruházását ajánlta ugyancsak 1912-ben báró *Wlassics Gyula*,³⁾ majd 1916-ban *Egyed István*.⁴⁾

1923-ban *Rakovszky Iván* belügyminiszter tett ismét gyakorlati lépést az elsőfokú közigazgatási bíróságok tervének feltámasztása érdekében; az általa összehívott szakértekezlet elé terjesztett vázlatos *tervezet* az ítéltáblák székhelyein felállítandó háromtagú közigazgatási alsóbíróságokat egy magasabb állást betöltött közigazgatási tisztviselőből, egy táblabírói rangban levő bíróból és egy, az érdekelt törvényhatóságok által választott jogi képesítésű polgárból kívánta összeállítani. A tanács által eldöntendő ügyeket egy aktív közigazgatási tisztviselő adta volna elő, amit persze erősen kifogásoltak. A fórumok rendje tekintetében a *Rakovszky-féle* tervezet szűkíteni igyekezett a két közigazgatási bírói fokozat közötti fellebbvitel lehetőségét.

Az 1928-ban tartott országos jogászyűlés újra behatóan megtárgyalta közigazgatási bíráskodásunk szervezeti és hatásköri továbbépítésének kér-

²⁾ A pénzügyi közigazgatási bíráskodás szervezeti kérdései. (Adó- és illetékügyi szemle, Budapest, 1912).

³⁾ Reformjavaslat a közigazgatási bíráskodásról (Jogállam, Budapest, 1912).

⁴⁾ Az elsőfokú közigazgatási bíráskodás (Városi Szemle, Budapest, 1916).

dését, Egyed István és Majzik Viktor előadói véleményei alapján határozottan leszögezve magát az önálló szakbírók gókként szervezendő alsófokú közigazgatási bíróságok felállítása és a bírói jogvédelem körének lehetőleg messzemenő kiterjesztése mellett. Ennek az egyre jobban kikristályosodott és nyomatékos formában kifejezésre jutott közfelfogásnak a hatása alatt született meg az 1929:XXX. tc. tárgyalása alkalmával az a parlament mindkét háza által elfogadott határozat, amely utasította a belügyminisztert az alsófokú közigazgatási bíróságok megszervezéséről törvényjavaslat előterjesztésére. Az 1929:XXX. tc. egyébiránt a jogorvoslati rendszer egyszerűsítését célzó részében azt is kimondotta, hogy a bírói jogvédelem körébe tartozó ügyekben a másodfokú közigazgatási véghatározat ellen mindig van panasznak helye a közigazgatási bírósághoz, sőt abban az esetben, ha elsőfokú hatóságként a törvényhatóság első tisztviselője vagy vele egyenrangú hatóság járt el, már ennek elsőfokú határozata ellen is bírósági panasszal lehet élni; ennek a lehetőségnek a megadása számottevő haladást jelentett az 1896:XXVI. tc.-ben foglalt eredeti előíráshoz képest, amelynek értelmében csak az illetékes miniszter által hozott elsőfokú határozat volt közvetlenül a közigazgatási bíróságnál megtámadható.

A közigazgatási bíráskodás kiterjesztésének és kétfokúvá tételének kérdése az 1929 óta állandóan folyó *közigazgatás-racionalizálási mozgalom* keretében is igen gyakran felvetődött. Magyary Zoltán 1930 őszi megjelent és nagy visszhangot keltett programmatikus munkájában,¹⁾ a magyar közigazgatás átszervezésének keretében kívánatosnak mondotta a bírói jogvédelemnek további, jogvitás természetű ügyekre való kiterjesztését; organizációs szempontból egyetlen, Budapesten felállítandó közigazgatási alsóbíróság létesítése mellett foglalt állást, mert a várható ügyforgalmat kicsinynek ítélte és az eljárást az alsóbíróságnál is az írásbeliség elvén alapulónak képzelte. 1932-ben a belügyminisztérium előzetes tervezetét készítette az alsófokú közigazgatási bíráskodásról; ez a tervezet az ítéletáblák székhelyén óhajtott felállítani önálló közigazgatási alsóbíróságokat, amelyek felerészben bírói, felerészben közigazgatási képesítésű és teljes bírói függetlenséggel felruházott tagokból állottak volna: az ítélezést végző háromtagú tanácsok elé már az elsőfokú közigazgatási határozatok ellen lehetett volna panasszal járulni. Közigazgatási bíráskodásunknak kettős fokozatúvá és ezzel szervezeti szempontból teljessé tétele talán ekkor állott a legközelebb a megvalósuláshoz, minthogy a most említett tervezettel összefüggésben és annak megvalósulására számítva, tárgyalta le az országgyűlés az 1933: XVI. tc.-et, amely az aktív közigazgatási fórumrendszert kivétel nélkül kétfokúvá tette, vagyis a fellebbezés alapján hozott másodfokú határozatnak még felülvizsgálati kérelemmel való megtámadását is kizárta, éppen abban a gondolatban, hogy azt a közigazgatási alsóbíróságokhoz intézhető panasz teljesen pótolni fogja. Az alsófokú közigazgatási bíróságok létesítését az akkori kormány — amint ez Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszternek az 1933: XVI. tc. tárgyalása során, 1933 márciusában mondott parlamenti

¹⁾ A magyar közigazgatás racionalizálása, 150—163. o.

beszédéből világosan kitűnik — csupán azért mellőzte, mert a felállításukkal járó költség-többlet felemésztette volna azt az összeget, amelynek megtakarítására a közigazgatási fórumrendszer egyszerűsítése folytán számítani lehetett, márpedig ezek az évek a gazdasági válság esztendei voltak, amikor a kormányt minden reformjavaslatában elsősorban az állami kiadások csökkentésére való törekvés vezette. Az alsófokú közigazgatási bíróságok tervének elejtése azonban az 1933: XVI. tc. sorsát is megpecsételte, mert ennek hatályba léptetése mindmáig elmaradt.

Újabb szakirodalmunkban sem tudott egyébként kialakulni az egyhangúság az alsófokú közigazgatási bíróságok szervezésének szükségére tekintetében, sőt éppen közigazgatási bíróságunk kebelében kezdett tért hódítani az a felfogás, hogy jelenlegi egyetlen felsőbíróságunkon is végre lehet hajtani olyan szervezeti és eljárási módosításokat, amelyek munkateljesítményének fokozására alkalmasak és elkerülhetővé teszik azt, hogy ügyköre egy részét alsófokú bíróságokra ruházzuk át. Ennek a nézetnek adott hangot 1933-ban a Budapesti Hírlap, illetőleg a Magyar Közigazgatás hasábjain Szász Béla és egy Lucidus álnévű író, 1935-ben és 1940-ben a közigazgatási bíróság joggyakorlatát feldolgozó gyűjteményeinek bevezetésében Vörös Ernő, végül a legsúlyosabb tényezőként Puky Endre, a közigazgatási bíróság elnöke is 1938-as és 1940-es évnnyitő beszédeiben. Az alsófokú közigazgatási bíráskodás megteremtése érdekében szót emelő állásfoglalások közül viszont Tihanyi Lajosnak és egy P. jelzésű írónak a Magyar Közigazgatás 1933. évfolyamában írott cikkeit, majd Bíró Balázsnak a közigazgatási továbbképző tanfolyamon 1937-ben elhangzott előadását, Keresztes-Fischer Ferenc 1939-ben tett újabb kijelentéseit, Kovács Mihály tanulmányát²⁾ és a közigazgatási bíróság elnöki tisztségében Puky Endrét követő Rakovszky Ivánnak 1941-ben elmondott székhelyi beszédét idézhetjük. A demokratikus nemzeti kormány megalakulása előtti legutolsó esztendőben, 1944-ben Némethy Imre a közigazgatási alsóbíróságoknak az ítéletáblák vagy a törvényhatósági közigazgatás keretében való megszervezését javasolta, e sorok írója viszont — már korábban is állandóan képviselt felfogásához híven — az ítéletáblai székhelyeken működő, de teljesen önálló, vagyis az 1932-es belügyminiszteri tervezet elgondolása szerinti közigazgatási alsóbíróságok felállítását jelölte meg a megoldás útjaként.³⁾

3. Vizsgáljuk meg már most azt, hogy addig, amíg az eszmék világában ezek a lényegében eredménytelen harcok folytak közigazgatási bíráskodásunk továbbfejlesztéséről, milyen módon és körben tevékenykedett tényleg az az 1896-ban létrejött egyetlen közigazgatási felsőbíróságunk, amely változatlan szervezetben érte meg az 1944—45-ös nagy politikai fordulatot. Itt elsősorban is arra szeretnénk rámutatni, hogy a közigazgatási bíróság hatásköre

¹⁾ A közigazgatási bíráskodás problémái, figyelemmel a közigazgatási bíróság kétfokúvá tételének szükségességére (Miskolc, 1940).

²⁾ Közigazgatási bíráskodásunk továbbfejlesztése (a XVI. magyar jogászyűlésre készített vélemény); szerző ebben a tanulmányában, valamint »A közigazgatás reformja és a közigazgatási bíróságok« című értekezésében (Dolgozatok a közigazgatási reform köréből, Budapest, 1940) részletesebben ismertette a most idézett szakirodalmi állásfoglalásokat.

több mint száz külön törvényben és rendeletben foglalt ilyen irányú rendelkezés értelmében állandóan *bővült*, de a hatáskörébe utalt újabb ügyek közül csak keveset lehet olyanak minősíteni, amelynek bírói jogvédelemben való részesítése az egyéni jogok szempontjából — a kérdések fontossága vagy tömegesen előforduló volta miatt — nagyobb jelentőségűnek mondható. Az újabb jogszabályok túlnyomórészt azokban az ügycsoportokban (pl. illetmény- és nyugdíjügyekben) írják körül vagy egészítik ki a bíróság hatáskörét, amelyeket már az 1896: XXVI. tc. is a közigazgatási bíróság elé utalt és csak kisebb részük olyan, amely a bírói jogvédelmet egészen új ügykörökre terjeszti ki. A legfontosabb ilyen hatáskörkiterjesztések: a nyilvános betegápolási és szegényellátási ügyek bevonása (1898: XXI. tc., majd 6000/1931. M. E. sz. rendelet), a garanciális panaszjognak a törvényhatóságok részére való megadása (1907: LX. tc.), a képviselőházi és a felsőházi választások feletti bíraskodásnak a közigazgatási bíróságra bízása (először a választójogosultság tekintetében az alkalmazásra nem került 1913: XIV. tc.-ben és 1918: XVII. tc.-ben, majd a 2200/1922. M. E. sz. rendeletben, a választhatóság és a választási eljárás vonatkozásában pedig az 1925: XXVI. tc.-ben és az 1926: XXII. tc.-ben), a testületi önkormányzatok működésével kapcsolatban felmerülő különböző kérdések jogvédelem alá helyezése (így a Magyar Nemzeti Múzeumot és a Tudományos Akadémiát illetően az 1923: I. tc., a mérnöki kamaráknál az 1923: XVII. tc., az orvosi kamaráknál az 1936: I. tc. által), panaszengedés az iparüzési jognak hatósági határozattal való elvonása ellen (1922: XII. tc.), az igazolványos katonák és a hadirokkantak elsőbbségi igényeinek közigazgatási bírói védelem alá helyezése (1931: III. tc., 1933: VII. tc., 1938: IV. tc., 1942: XIV. tc.); a pénzügyi osztály ügykörében pedig panaszjog adása a közigazgatási bíróság felállítására óta behozott új személyi adók (jövedelem- és vagyonadó), céladók (pl. vagyonváltás, rokkantellátási adó) és forgalmi adók kivetésével szemben (1909: X. tc., 1916: XXXII. tc.; több 1921-es törvény a vagyonváltásról és az 1925: XLVIII. tc. a rokkantellátási adóról; 1921: XXXIX. tc. a forgalmi adóról stb.).

Akár a közigazgatási bíróság joggyakorlatát feldolgozó magángyűjtemények, akár a bíróság évi ügyforgalmáról összeállított adatok tanulmányozásából a panaszok mennyisége és megoszlása tekintetében az derül ki, hogy a közigazgatási bíróságunk elé vitt ügyeknek mintegy kétharmadrészét ma is az adó- és illetékügyek teszik ki, tehát azok a kérdéscsoportok, amelyek már az 1883-ban létesített és 1896-ban a közigazgatási bíróságba beolvadt pénzügyi szakbíróságnak is a hatáskörébe tartoztak, a fennmaradó, az általános közigazgatási osztály által intézett ügyek zömét pedig ugyancsak anyagi problémák, így a községi pótladók és adópótlékok, a nyilvános betegápolási és szegényellátási költségek, köztisztviselői illetmény- és nyugellátási kérdések adják, míg az igazán közjogi természetűek közül csak a választójog és a választások körüli viták voltak mennyiségileg és minőségileg egyaránt jelentősek, a többi ügykörökből ellenben alig kerültek a közigazgatási bíróság elé panaszok és így ezekben persze komoly jog-

gyakorlat sem fejlődhetett ki. Főleg az adó- és illetékügyekben, valamint a közigazgatási osztálynál tömegesebben előforduló, most felsorolt ügyfajták körében benyújtott panaszok száma az évek folyamán mindenesetre egyre emelkedett; ezért különösen az 1910-es évektől az 1930-as évek elejéig közigazgatási bíróságunk krónikusan nagy hátralékkal dolgozott és mind a bíróságok elnökei, mind a közvélemény részéről állandóak voltak a panaszok a *bírói létszám* elégtelensége miatt. Ennek volt a következménye az, hogy az eredeti 24-es bírói létszámot az 1930-as években 30, majd az 1940-es évek elején — részben az ország területének növekedésével is kapcsolatban — 50 fölé emelték, míg végül az 1944-es költségvetésben az elnök, a másodelnök, a tanácselnökök és a bírák együttes száma 65-öt tett ki.

Megjegyezzük itt, hogy az utóbbi években számos közigazgatási bíróság egész munkaidejét kötötték le hosszú hónapokon, sőt esetleg éveken keresztül a körülményes bizonyításvételrel járó és a jogi megítélés szempontjából rendkívüli gondosságot igénylő választási petíciós-ügyek, valamint bizonyos átmeneti jellegű panasztömegek, pl. az ú. n. a nemzsidó tanúsítványok kiszolgáltatásáról hozott közigazgatási határozatok felülbírálása. Nem lenne továbbá teljes a közigazgatási bíróság munkaterhe feletti áttekintésünk, ha meg nem említenénk, hogy a közigazgatási bírák számos törvényes rendelkezésből folyóan más, *vegyes összeállítású szervekben* is igénybe voltak vagy vannak véve; így a hatásköri bíróságban (1907: LXI. tc., 8 tag), az Országos Földbirtokrendező Bíróságban (1920: XXXVI. tc., 8 tag 1933-ig), a közigazgatási bírák legfőbb fegyelmi bíróságában (1896: XXVI. tc. és az ezt a kúriai bírák legfőbb fegyelmi bíróságával egyesítő 1936: III. tc., 12 tag), a Mérnöki Tanácsban (1923: XVII. tc., 5 tag), a közigazgatási tisztviselők Fegyelmi Bíróságában (1929: XXX. tc., 2 tag), végül most a nemzetgyűlési, valamint a törvényhatósági és községi választások érvényessége felett ítélkező Választási Bíróságban (1945: VIII. tc. és 7460/1945. M. E. sz. rendelet, 1—1 tag).

A közigazgatási bíróság ítélkezési gyakorlatában szükséges egyöntetűség kialakításáról egyébként már az 1896: XXVI. tc. gondoskodni igyekezett, biztosítva a bíróság mindkét osztálya számára a felmerült elvi jelentőségű vitás jogkérdések *döntvény* alkotásával való tisztázásának jogát. A döntvényt a bíróság illető osztályának tanácsai mindaddig követni kötelesek, amíg azt az osztályülés meg nem változtatja. A döntvényeken kívül az idők folyamán mind a bíróság közigazgatási, mind pénzügyi osztályánál kialakult a fontosabb vitás kérdéseket eldöntő, elvi élű határozatoknak egy következő kategóriája, amelyet a közigazgatási osztálynál *osztályülési megállapodásoknak*, a pénzügyi osztálynál pedig *jogegységi megállapodásoknak* neveznek; a kettő között lényeges különbséget jelent az, hogy az előbbieket a közigazgatási osztály teljes ülése, tehát ugyanaz a szerv alkotja, amely döntvények hozására is jogosult, míg az utóbbiakat a pénzügyi osztály keretében alakított szűkebbkörű testület, a kilenc tagból álló jogegységi tanács szögezi le. Ezenfelül a közigazgatási bíróság egyes tanácsainak mód-

jukban áll fontosabb *határozataikat elvi jelentőségűeknek* minősíteni; ezeket a bíróság mindkét osztályánál alakított felülvizsgáló bizottság véleménye alapján a bíróság elnöke approbálja. A döntvényeket, a pénzügyi osztály jogegységi megállapodásait és az elvi jelentőségű határozatokat a közigazgatási és a pénzügyi osztály külön-külön ú. n. évnegyedes füzeteiben teszik közzé és így ezeknek élő közigazgatási jogunk fejlesztése szempontjából kétségkívül számottevő jelentőségük van.¹⁾ Jogrendszerünknek nagy fogyatékosága azonban az, hogy a közigazgatási hatóságokra a közigazgatási bíróság döntvényeinek és elvi jelentőségű határozatainak követése nem kötelező és még kevésbé kell a bíróság közönséges ítéleteiben kifejezésre jutott felfogáshoz alkalmazkodniok. A legközelebb felmerülő hasonló esetekben így ismét szabadon, saját felfogásuknak megfelelően határozhatnak, ami természetesen újabb közigazgatási bírósági panasz benyújtására ad rendszerint okot. Ezt az állapotot sem a közigazgatás működésének jogszerűsége és a különösen kívánatos jogegység, sem pedig a közigazgatási eljárás gyorsasága és célszerűsége szempontjából nem tekinthetjük kielégítőnek. Szükség lenne tehát annak kötelező kimondására, hogy a közigazgatási bíróságok ítéleteihez az aktív közigazgatási hatóságoknak — fegyelmi és kártérítési felelősség terhe alatt — a jövőben előforduló esetekben is alkalmazkodniok kell, de legalább is meg kell tiltani nekik azt, hogy a közigazgatási bíróságok döntvényeibe és elvi jelentőségűnek nyilvánított határozataiba ütköző határozatokat hozzanak.

A közigazgatási bíraskodásunk félszázados multja feletti szemlénket a közigazgatási bíróság élén állott kiváló férfiak nevének felsorolásával szeretnénk zárni. A Bíróság első *elnöke*, egy évtizeden keresztül, Wekerle Sándor volt pénzügyminiszter volt (1897—1906), aki a Bíróság elnöki tisztességét a koalíciós kormányban betöltött miniszterelnöki pozícióval cserélte fel. Utána 27 éven, tehát közigazgatási bíróságunk eddigi fennállásának több, mint fele idején keresztül állott a bíróság élén báró Wlassics Gyula, volt vallás- és közoktatásügyi miniszter, a ferencjózsefi idők Magyarországnak egyik legnagyobb jogásza, akinek súlyos egyénisége is nagy mértékben hozzájárult a közigazgatási bíróság által élvezett tekintélyhez. Wlassics nyugalombavonulása után is számottevő közéleti és jogászai tekintélyek, volt miniszterek töltötték be a Bíróság elnöki székét, mégpedig 1933-tól 1941-ig Puky Endre, 1941—1944 között pedig Rakovszky Iván. Az új, demokratikus magyar kormányzat megalakulása után az ideiglenes nemzeti gyűlésnek a debreceni határozatok által erre feljogosított elnöksége Csorba Jánost, Budapest polgármesterét nevezte ki közigazgatási bíróságunk elnökévé, aki ebben a méltóságban ötödikként, 1945 június 18-án foglalta el és azóta tölti be tisztségét.

III.

1. Ezt a meglehetősen vázlatos, de mégis az összes lényeges mozzanatokra kiterjedő történeti áttekintést — amelynek további

¹⁾ Szerző: Gyűjtemények közigazgatási bíróságunk joggyakorlatáról (Közigazgatástudomány, Budapest, 1938, 259—265. o.).

részletekkel való kitöltése tekintetében a kérdés gazdag irodalmára utalunk²⁾ — nem abban a gondolatban végeztük, hogy vele mintegy méltó emlékkövet emelünk a köteleességét megtett közigazgatási bíróságunknak, azután pedig erre a kőre majd sirverset szerkesztünk egy olyan intézményről, amelyre a demokratikus Magyarország jogrendszerében nincs többé szükség. Nem, mi távolról sem osztjuk ezt a felfogást, amely talán többnyire kimondatlanul, de mindenesetre ott lebeg napjaink levegőjében. Amint a tekintélyuralmi, helyesebben önkényuralmi rendszerek virágzása idején megvolt a törekvés a közigazgatási bíraskodás intézményének háttérbeszorítására, illetőleg «korszerű» átértékelésére, az államvezetés akaratának feltétlen és gáttalan érvényesítése, valamint a közigazgatás munkájának a jogszerűség szempontja fölé helyezett eredményessége érdekében, ugyanúgy hallatszanak ma olyan hangok, amelyek a közigazgatási bíróságokban, sőt általában a hivatásos és szakképzett bírákból álló bírói fórumokban a demokratikus haladás kerékkötőit és a kollektív népakarat megnyilvánulásaival szemben bizonyos multbeli, egyéni kiváltságok védelmezőit vélik felfedezni, tehát kiküszöbölésüket, vagy legalább átformálásukat tartják szükségesnek. Mi viszont, ha el is ismerjük, hogy a jogi szempontok elvesztették az állami cselekvés megítélése szempontjából élvezett kizárólagosságukat, az autoriter államrendszerek fénykorában is állandóan hangoztattuk azt, hogy a jog uralma terjedjen ki változatlanul a közigazgatásra is és *mindenkor tartsuk fenn a közigazgatás cselekményeinek jogi szempontból való ellenőrzését, a független bírói jogvédelmet*, mint bármely más módszernél hatékonyabb jogvédő eszközt.³⁾ Most is az a véleményünk, hogy a törvények végrehajtásában, az egyes ügyek intézésében a közigazgatásnak teljesen pártatlannak kell lennie és azt, hogy határozatait részreahlás nélkül, a jogszabályok korrekt alkalmazásával hozza-e meg, lehet, sőt kell is független bíróságnak számonkérnie. Azt hisszük, hogy ennek az irányelvnek a betartása nemcsak hogy nem veszélyezteti a nép széles rétegeire támaszkodó demokratikus kormányzat munkáját, hanem a nép valódi igényeinek legbiztosabb kielégítését jelenti.

A nagy feladat egyébként, amelyet korunk politikai vezetőinek világszerte meg kell oldaniok, a demokrácia alapjául szolgáló elvek — különösen a szabadság és az egyenlőség — belső ellentmondásainak és egymással való, éppen sajátos mivoltukból adódó összeütközéseinek⁴⁾ kiküszöbölése és termékeny szintézisbe foglalása. Tudjuk, hogy a demokrácia kétféle, nyers és felületes megjelöléssel nyugatinak és keletinek mondott típusa közül az előbbinek az alapeszméje liberális jellegű, vagyis kiindulópontjául a szabadság gondolatát, a polgári jogok lehetőleg messzemenő védelmét és érvényesítését tekinti; az egyéni tevékenység és vállalkozás biztonsága érdekében az

²⁾ Közigazgatási bíraskodásunk fejlődéstörténetéről legutóbb *Mártonffy Károly* adott plasztikus összefoglalást a Magyar Jogászegylet közigazgatási jogi szakosztályának ankétját bevezető, 1946 november 8-án elhangzott előadásában.

³⁾ Így különösen: *A közigazgatás jogszerűsége a mai államban* (Budapest, 1939), 58. és 66—68. l.

⁴⁾ Lásd ezekről *Moór Gyula*: *A demokrácia örvényei* (Demokrácia, a Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészettudományi karának kiadása, Budapest, 1945, 96—109. l.).

állam cselekvését is előreláthatóvá, kiszámíthatóvá akarja tenni, ezért igyekszik világosan megállapítani azt, hogy milyen tényezők alkothatnak az államban jogszabályokat, amelyeknek többé vagy kevésbé rugalmas előírásait azután határozottan be kell tartani. Ez a liberális-demokratikus államrendszer tehát az alkotmányos intézmények felépítésében a *közvetett demokrácia* elvét követi, vagyis a törvényhozás és a végrehajtás egymástól elválasztott feladatainak elvégzését nem közvetlenül a néptömegekre, vagy az emberek spontán létrejött szervezeteire, hanem a pontos szabályok szerint választott képviselőkre, parlamenti tagokra és az élethivatásszerűleg működő tisztviselőkre, illetőleg bírákra bízta. Az ilyen irányú demokrácia hódított egyre nagyobb teret a 19. század folyamán és nagy életképességet tanusítva, sok válságot és támadást legyőzve, uralkodik ma is az államok többségében. Nyilvánvaló, hogy ez a liberális értelmezésű demokrácia a közigazgatási bírászkodás intézményére csak a legnagyobb rokonszenvvel tekinthet és ha következetes akar maradni önmagához, a független bíróság előtt való panaszemelés lehetőségét mindenfajta jogsértő közigazgatási aktussal szemben el fogja ismerni. A tartózkodás vagy bizalmatlanság a közigazgatási bíróságokkal, mint általában a hivatásos szakbíróságokkal szemben nem is erről az oldalról nyilatkozik meg, hanem inkább az ú. n. *közvetlen vagy népi demokrácia* hívei részéről. Ezek ugyanis a francia forradalom eszményei közül az egyéni szabadság biztosítása helyett inkább az emberek közötti egyenlőség elvét domborítják ki és a méltánytalan egyenlenségek megszüntetését követelik. Evégből szükségesnek tartják egy új, igazságosabb társadalmi rend kialakítását és ennek megvalósítása érdekében az államon belül — legalább is átmenetileg — olyan harci állapotot akarnak fenntartani, amelyben az úgynevezett játékszabályoknak, vagyis a klasszikus-liberális demokrácia leszűrt politikai igazságainak és különböző merev jogtételeknek a betartására nem lehet túl nagy súlyt helyezni.¹⁾

Nem lehet célunk az, hogy ennek a tanulmánynak a keretében — amely adott alkalomból egy szakkérdéssel foglalkozik — általában állást foglaljunk a demokrácia vázolt kétféle típusának előnyei és hátrányai, valamint összeegyeztethetősége tekintetében; csupán annak a meggyőződésünknek szeretnénk kifejezést adni, hogy a *közigazgatási bírászkodás fenntartása a közvetlen, népi típusú demokráciában is indokolt*, sőt ebből az eddigi társadalmi renden változtatni igyekvő rétegeknek is csak előnye származnék. Ugyanakkor, amikor ennek a felfogásnak a képviselői a kormányzók és a kormányzottak elszakadásának megakadályozása érdekében a választások gyakoribbá tételére, valamint a közigazgatásban a dolgozó rétegek fokozottabb szerephez juttatására és az önkormányzat erősítésére törekednek, a nép érdekét szolgálják azzal is, ha a közigazgatásnak pusztán hatalmi beállítottságú fellépéseivel, önkénykedésével szemben féknek állítanak oda a közigazgatási bírászkodás intézményét. Ha azt akarjuk, hogy a közvetlen demokrácia ne essék a közvetett demokráciának abba a könnyen előforduló hibájába,

¹⁾ V. ö. *Erdei Ferenc*: Népi demokrácia (Demokrácia, Budapest, 1945, 7—12. o.) és *Bibó István*: A magyar demokrácia válsága (Valóság, 1945, 2—4. szám, 26—27. l.).

hogy az államhatalom gyakorlása egy vékony réteg által és ennek javára történik, akkor éppen a tömegek érdekében biztosítanunk kell az egyes végrehajtó hatalmi cselekvések ellenőrzését abból a szempontból, hogy a nép köréből vagy bizalmából pozíciókba került tisztviselők a nép által alkotott törvényeket híven hajtják-e végre, nem sértik-e intézkedéseikkel az egyenlő emberi méltóságot és hogy a terheket igazságosan osztják-e el a polgárok között.

2. Az mindenestre bizonyos, hogy a kísérletezés időszakán a közigazgatási bírászkodás kérdéskörében már túl vagyunk és félmegoldásokkal többet nem elégedhetünk meg. Vagy elvileg helyeseljük és gyakorlatilag beváltunk minősítjük az intézményt — ez a mi felfogásunk is —, akkor pedig *hatáskörét* az eddigi szűkre szabott taxáció helyett *általános meghatározással* kiterjesztjük minden jogsértő közigazgatási aktusra — esetleg néhány kivétel külön megjelölésével — és ennek a megnövekedett feladatkörnek az ellátására szervezettel alkalmassá, tehát többfokúvá tesszük; vagy nem látjuk összeegyeztethetőnek a közvetlen népuralom biztosításával és akkor nem tartjuk fenn tovább. Biztosra vesszük egyébként, hogy azok, akik erre az utóbbi lépésre rászárnák magukat, elhatározásuk végrehajtása közben maguk is rádöbbenének arra, hogy mennyire retrográd, a szó igazi értelmében vett reakciós intézkedést hajtának végre pl. azzal, hogy sérelmes adókievételek esetében megfosztják az állampolgárokat a bírói jogvédelemtől. Ha mérlegre tesszük a kétféle megoldás mellett felhozható elvi szempontokat, valamint a közigazgatási bíróságunk által félszázados működése során szerzett érdemeket s az intézmény teljes kibontakozását gátló törvényi és politikai akadályok ellenére vele szerzett kedvező tapasztalatokat, nem juthatunk más eredményre, mint arra, hogy a közjogi jellegű vitás kérdéseknek bíróság elé vitelét minél szélesebb körben meg kell engednünk. Minthogy pedig a közelmúltban bekövetkezett nagy politikai változások folytán jogéletünknek ezen a terén sem lehet akadályba bátor és a célt teljesen elérő reform keresztülvitelének, a taxatív hatáskörmegszabás eddigi nehézkes módszeréről át kell térnünk minden közigazgatási jogvitás ügynek elvi alapon a bíróság elé való utalására.²⁾ A hatáskör új megszabásánál nagyon megszívlelendőknek tartjuk azokat a javaslatokat is, amelyeket Csorba János a közigazgatási bíróság elnöki székének elfoglalása alkalmából mondott beszédében³⁾ tett a közigazgatási bíróság rendeletvizsgálati jogának kibővítése és a bíróságnak bizonyos előzetes jogvédelmi intézkedések megtételére való feljogosítása tekintetében.

Ami végül közigazgatási bírászkodásunk szervezeti továbbépítését illeti, már az előbb utaltunk arra, hogy a közigazgatási bíróság hatáskörének nagymérvű megnövekedéséből önként következik, hogy ezt a hatáskört

²⁾ A kérdéssel foglalkozó korábbi műveinkben mindig ezt az álláspontot képviseltük, kivéve a tervbevett XVI. Magyar Jogászyülésre »Közigazgatási bírászkodásunk továbbfejlesztése« címen készített, 1944-ben megjelent véleményünket; amelyben az akkori helyzetre figyelemmel taktikai okokból javasoltuk a hatáskör elvi meghatározására való áttérés előtti a taxációnak számos, általunk felsorolt ügyvel való bővítését, hogy így valami részeredményt érjünk el.

³⁾ A közigazgatási bíróság mint alkotmányvédő bíróság (Budapest, 1945).

egyetlen felsőbíróság nem láthatná el, hanem a kisebb fontosságú, de nagy tömegben előforduló panaszok elintézésére *alsófokú bíróságokat* kell felállítani. Az alsófokú bíróságoknak teljesen független, fele-felerészben bírói és közigazgatási képesítésű hivatásos tagokból álló testületeknek kell lenniök. Leghelyesebb, ha egyelőre ítélőtáblai kerületenként állíttatnak fel, ha pedig a közigazgatási reform során az országot egységes közigazgatási kerületekre osztjuk fel, úgy ezek mellett szervezzük meg őket.

Szervezeti vonatkozásban különben nemrég ismét erőteljesen jelentkezett az az 1896 óta meglehetősen háttérbe szorult felfogás, hogy a közigazgatási szervek által okozott jogsérelmek felett is a *rendes bíróságoknak* kell intézkedniök, amiből az következne, hogy jelenlegi közigazgatási bíróságunkat a Kúriába kellene beolvasztani, az alsóbíróságok keretében pedig közjogi osztályokat vagy tanácsokat kellene felállítani.¹⁾ Nézetünk szerint a *külön közigazgatási bíróságok*, ha az alsófokon is önálló szervekként létesítjük őket és hatáskörüket elvi általánosságban állapítjuk meg, nem minősíthetők az egységes bíróságok rendszerével szemben a közigazgatási önkényuralom leplezőivé, sőt a végrehajtóhatalom esetleges túlkapasainak legkomolyabb, mert különleges szakavatottság birtokában való ellenőrzése várható tőlük. A közjogi jogvitáknak a rendes bíróságok elé utalása esetén is az ügyek nagy számára és speciális jellegére tekintettel nyilván az történnék, hogy a külön közigazgatási osztályok vagy tanácsok — részben közigazgatási képesítésű — bírái állandóan ezekben fejtenék ki működésüket; ebben az esetben pedig lényegileg a mai állapot maradna fenn. Nem látunk tehát semmi okot arra, hogy közigazgatási bíraskodásunk jól bevált és a közvélemény által megszokott, az államhatalmi ágak közötti helyes egyensúlyt és a közszolgálat működésével összefüggő különleges jogviták eldöntését tökéletesebben biztosító szervezeti megoldásán — bármennyire tiszteletreméltó elvi megfontolások kedvéért — változtassunk, hanem minden erőnkkel arra kell törekednünk, hogy alsóbíróságokkal kiegészítendő közigazgatási bíraskodásunk tevékenységét kiterjesszük és minél hatékonyabbá tegyük.²⁾

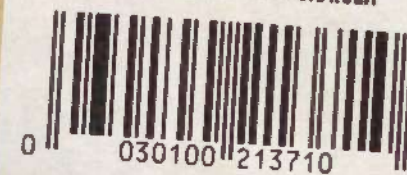
A magyar közigazgatási bíróság fennállásának ötvenéves fordulóját a legméltóbban azzal ünnepelehetnénk meg és tehetnénk emlékezetessé, ha az annyit emlegetett és oly régóta várt közigazgatási reform végrehajtása mellett a fentiekben röviden jelzett módokon befejezéshez juttatnánk közigazgatási bíraskodásunk szép körvonalú, de félbenmaradt épületét is.

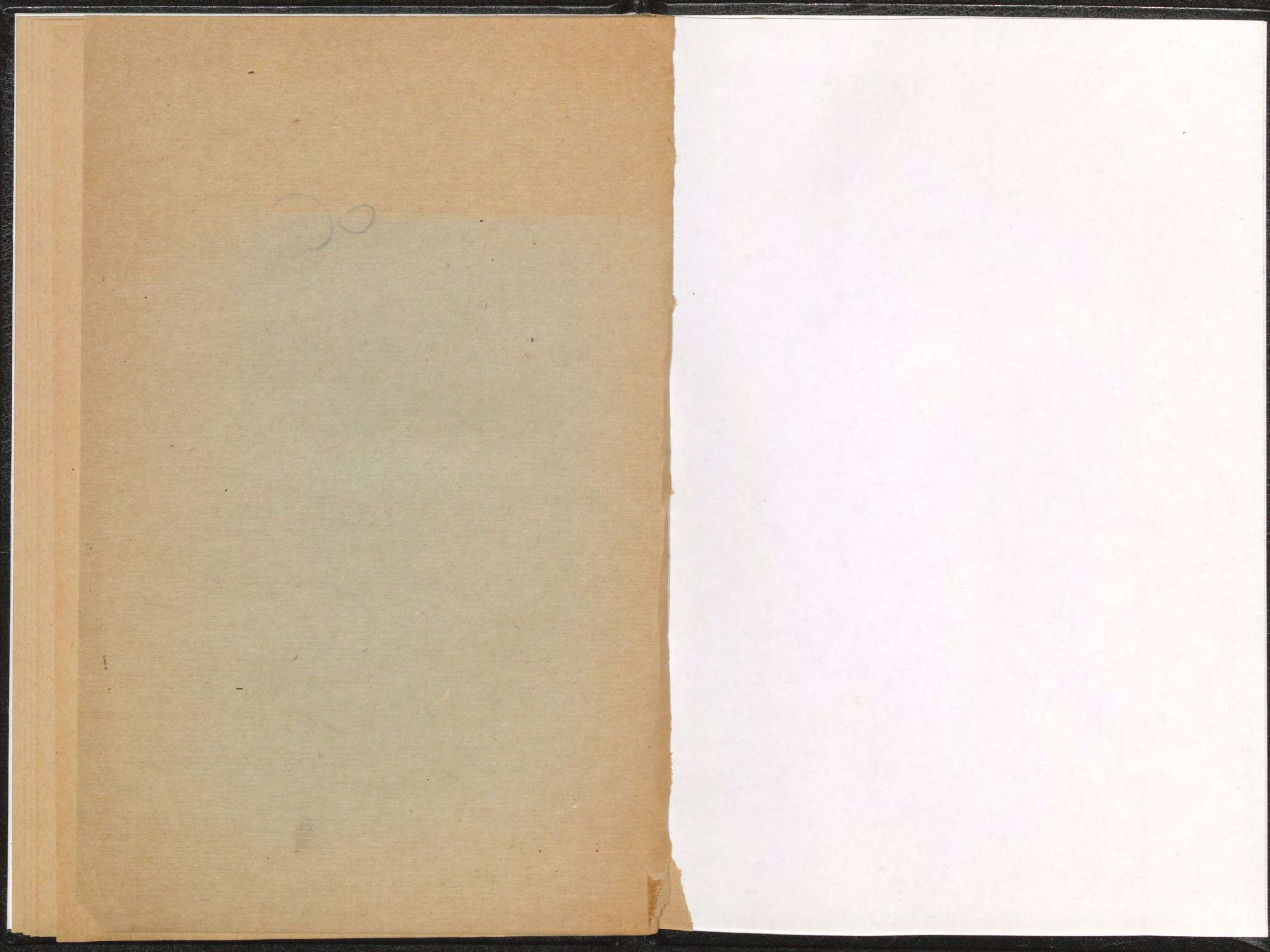
¹⁾ Szabó József: Demokrácia és közjogi bíraskodás, különösen 232—234. o.

²⁾ A külön közigazgatási szakbíróság intézménye mellett felhozható gyakorlati vonatkozású érveket, a hatáskör kiterjesztésénél különösen figyelembe jövő ügyköröket, valamint a közigazgatási bírósági eljárás gyorsaságának és eredményességének előmozdítására hivatott eszközöket bővebben kifejtettük a Magyar Jogászegylet közigazgatási jogi szakosztályának a közigazgatási bíraskodásra vonatkozó, említett ankétja keretében, 1946 november 23-án elmondott hozzászólásunkban, amely az ankét egész anyagával együtt nyomtatásban is meg fog jelenni; így ezek megismétlését itt mellőzzük.

ÁLLAMIGAZGATÁSI FŐISKOLA

Helyben

21
1903

ÁLLAMIGAZGATÁSI FŐISKOLA

0 030100 265788

2005. 11. 23

Közig, közig. jog
közig. irashatal, közig. bírói
Munkatis

